

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ У ПРОЦЕСІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ

УДК 33.021:005.51

Кожанова Є.П., доцент кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація: розглянуто значення, завдання та вимоги до економічного аналізу розвитку регіонів у процесі стратегічного планування, ознаки економічного аналізу регіонів, етапи та систему показників економічного аналізу регіонів, методи економічного аналізу на рівні регіонів.

Ключові слова: економічний аналіз, стратегічне планування, завдання, методи аналізу, система показників.

Anotacia: rozglyanuto znachennya, zavdannya vimogi to ekonomichnogo analizu rozvitku regeonii u protsessi strategicheskogo planuvannya, znakki ekonomichnogo analizu regiooniv, etapi system of display of economical analisis regiiion, method of economical analisis on rivers regions.

Key words: economical analisis, strategically planned, zavdannya, methodology analizu, system osozniknikov.

Розробка стратегії подальшого економічного та соціального розвитку регіонів передбачає оцінку стану й тенденцій розвитку їх економіки і соціальної складової, ефективність використання ресурсного потенціалу, структурних зрушень, потреб внутрішнього і зовнішнього ринків, інвестиційної політики, вимог споживачів, напрямків експорту та імпорту. Економічний аналіз стану і тенденцій розвитку регіонів передбачає вивчення усіх цих питань комплексно, у їхньому взаємозв'язку і взаємозалежності, що дозволяє виявити резерви розвитку регіонів, недовикористану частину його ресурсного потенціалу, соціального розвитку, визначити фактори, що впливають на розвиток регіонів.

Особливо треба підкреслити, що недооцінка комплексного підходу до аналізу стану територій може призвести до викривлення аналітичної бази, що не може не дозволити здійснити одну із вимог визначення цілей у стратегічному плануванні – встановлення взаємопідтримуючих цілей у

межах вибраної стратегії. Розробка стратегії розвитку регіонів неможлива без вивчення цих питань, тому що економічний аналіз є базою, «стартовою площадкою», від якої треба відштовхнутися при прийнятті управлінських рішень щодо розвитку регіонів.

Однією з умов ефективного втручання в місцеву економіку є визначення того, які саме дії необхідно проводити і в якому напрямку. Як пишуть Босшер і Войтек (1990) в своєму підручнику зі стратегічного планування: «Тільки ретельний аналіз дає можливість громадськості порівняти свої прагнення з реальними можливостями. Хороша стратегія повинна бути реалістичною. Вона повинна надавати першочергове значення тим завданням і діям, які є здійсненними в конкретних умовах і можуть справити позитивний вплив на рівень добробуту в місцевості. Місцева громадськість повинна проводити детальний аналіз ситуації, щоб створити саме програму дій, а не перелік побажань» [1].

Аналізу соціально-економічного розвитку регіонів властиві певні ознаки. Серед них насамперед треба виділити:

- комплексне, системне дослідження економічних явищ і процесів, яке потребує вивчення прояву економічних законів і категорій ринкової економіки;

- об'єктивну оцінку ефективності фінансово-економічної діяльності суб'єктів господарювання, зокрема їх прибутковості та конкурентоспроможності;

- стан забезпечення населення основними видами соціальних послуг;

- глибокий аналіз стану використання економічних ресурсів;

- прогнозування та пошук резервів і можливостей їх мобілізації найближчим часом та на перспективу;

- оцінка життєвого рівня населення регіону, визначення тенденцій і причин його зміни;

- вироблення пропозицій за результатами аналізу щодо прийняття оптимальних управлінських рішень та їх реалізації [2].

Основними завданнями аналізу соціально-економічного розвитку території є: оцінка діяльності сфер, галузей економіки, підприємств щодо їх ефективності, оцінка динаміки показників господарської діяльності і

прибутковості, виявлення резервів підвищення ефективності соціально-економічної діяльності регіонів, оцінка інноваційної діяльності регіонів, вивчення кон'юнктури ринку та економічних ризиків, розробка пропозицій щодо реалізації виявлених резервів розвитку регіону для прийняття управлінських рішень.

Основними аспектами аналізу розвитку регіонів є структурна перебудова економіки, процеси реформування власності, її правовий статус, механізми взаємодії центру і регіону з приводу управління об'єктами загальнодержавної власності, демонополізація виробництва, розвиток підприємництва та виробничої інфраструктури, розробка і впровадження земельних відносин, розвиток місцевих локальних ринків товарів і послуг, рівень залучення іноземних інвестицій в економіку регіону, стан міжрегіонального і прикордонного співробітництва регіонів, розвиток соціальної інфраструктури, захисту населення на ринку праці, стан і розвиток виробництва товарів народного споживання і задоволення потреб населення, екологічна і природоохоронна діяльність, моніторинг виконання державних і регіональних програм.

Процес економічного аналізу розвитку регіонів містить наступні етапи: визначення цілей і завдань аналізу розвитку регіонів, розробка плану проведення аналізу і обґрунтування та вибір методів аналізу, найбільш адекватних, виходячи із сутності процесів, що розглядаються і показників та вихідної інформації, збір і аналіз необхідних даних, обробка даних і подання її відповідним органам для прийняття управлінських рішень.

Аналіз соціально-економічного розвитку регіону ґрунтується на використанні системи статистичних показників, що характеризують основні пропорції в розвитку регіонів. Система показників повинна перш за все відповідати цілям і завданням їх соціально-економічного розвитку, бути соціальної орієнтованою, передбачати більш повне і ефективне використання ресурсів регіону, бути гнучкою і адаптивною, забезпечувати методологічну єдність економічного аналізу та стратегічного планування відповідно до ієрархії на всіх рівнях управління національною економікою, комплексно відображати об'єкт дослідження – стан економіки та соціального розвитку регіону [3].

Е. Д. Блейклі виділяє п'ять широких аспекти, по яким необхідно володіти інформацією: демографічна статистика місцевості, особливості ринку праці, економічні параметри, фізичні (природні) умови, послуги для населення. Він підкреслює, що всі ці категорії повинні відображати єдине ціле – тобто загальну картину місцевої економіки, на підставі чого можна зробити висновки про її основні проблеми та завдання [1].

Аналіз економічної ситуації та існуючих проблем соціально-економічного розвитку регіону пропонується також оцінювати за такими сторонами і сферами його економіки: аналіз загального стану економіки регіону (аналіз динаміки ВВП та його складових, характеристика основних тенденцій економічного розвитку та чинників, що обумовлюють ці тенденції); аналіз промисловості та її галузей, загальна характеристика стану реалізації державної промислової політики підприємствами регіону; аналіз паливно-енергетичного комплексу та енергетики, вугільної, нафтогазової, легкої, харчової промисловості, агропромислового комплексу, транспорту і зв'язку, будівельного комплексу, інвестиційної діяльності, фінансово-бюджетної сфери, інституціональних перетворень, аналіз ринку праці та рівня життя населення регіону, гуманітарного розвитку (охорона здоров'я, освіта, культура і мистецтво, засоби масової інформації, фізична культура і спорт, туризм, сім'я і молодь), аналіз внутрішнього регіонального ринку товарів та послуг для населення, зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів економіки регіону, оцінка стану довкілля регіону, аналіз місцевої територіальної політики регіону [4].

В наступній методиці комплексної оцінки соціально-економічного розвитку регіонів пропонується використовувати в якості узагальнюючих показників такі: 1) валовий регіональний продукт на одиницю виробничої потужності регіону; 2) тіньова складова оплати праці, що розраховується на основі даних про сукупний попит та пропозицію праці;. 3) тіньовий валовий регіональний продукт; 4) коефіцієнт використання трудових ресурсів; 5) коефіцієнт технології виробництва; 6) потенційний ВРП.

Для оцінки стану соціально-економічного розвитку регіонів використовуються різноманітні методики. Однією з найбільш розповсюджених методик оцінки соціально-економічного розвитку

регіонів є рейтингова оцінка регіону. Використовується також методика оцінки соціально-економічного розвитку регіонів – методика розрахунку інтегральних показників по всій сукупності показників, а також окремих групах: «демографія», «зайнятість», «виробництво», «медичне обслуговування» та ін. Застосовується також методика оцінки соціально-економічного розвитку регіонів – методика аналізу ієрархій. Вона дозволяє виділити найбільш значущі групи показників соціально-економічної ситуації загалом, а також в середині груп [5]. Вибір методики аналізу залежить від об'єкту дослідження, наявності інформації, цілей дослідження та інших факторів.

Література

1. Блейкі Е. Дж. Планування місцевого економічного розвитку. Терія і практика. Вид. 2-е / Пер. з англ. Анжела Ка'мянець. – Львів, літопис, 2002. – 416 с.

2. Аналіз стану розвитку економіки регіону. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1494051162990/rps/analiz_stanu_rozvitku_ekonomiki_regionu.

3. Молодожен Ю. Б. Планування розвитку територій : навч. посіб. / Ю. Б. Молодожен. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2010. – 284 с.

4. Аналіз і формування економічного розвитку регіонів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5726437/page:7/>.

5. Л.М. Матросова, Л.О. Пруднікова. Аналіз методик оцінки соціально-економічного розвитку регіонів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

[file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/ecvd_2008_3_12%20\(16\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/ecvd_2008_3_12%20(16).pdf).